

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เป็นหน่วยงานระดับกรม สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการการประถมศึกษา พ.ศ. 2523 โดยได้มีการตราพระราชบัญญัติโอนกิจการบริหารโรงเรียนประชาบาลขององค์การบริหารส่วนจังหวัด และโรงเรียนประถมศึกษาของกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2523 โดยนัยนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดการประถมศึกษาซึ่งถือเป็นการศึกษาภาคบังคับที่รัฐจะต้องจัดบริการให้ทั่วถึงแก่เด็กทุกคน ตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2523

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้พยายามใช้มาตรการทุกวิถีทางในการพัฒนา ปรับปรุง และส่งเสริมประสิทธิภาพการประถมศึกษาของชาติให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติระยะต่าง ๆ ตลอดจนให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2520 และหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ซึ่งเป็นหลักสูตรที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็ต้องส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาท้องถิ่นด้วย ในการนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติตระหนักดีว่า การที่จะบรรลุเป้าหมายตามที่มุ่งหวังนั้น หน่วยงานที่มีบทบาทสำคัญยิ่งและถือเป็นหน่วยงานที่นำนโยบายและหลักสูตรไปปฏิบัติเพื่อให้การศึกษาแก่เด็กโดยตรง คือ โรงเรียน ส่วนหน่วยงานระดับอื่น ๆ มีหน้าที่เพียงคอยดูแล ช่วยเหลือ และส่งเสริมโรงเรียนให้ปฏิบัติหน้าที่ได้ดีที่สุดเท่านั้น

ด้วยการตระหนักในบทบาท หน้าที่ และความสำคัญของโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติจึงได้ เน้นถึงความสำคัญและความจำเป็นในการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนให้เกิดผลดียิ่งขึ้น โดยในการนี้ได้วางแผนจัด

ดำเนินการโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2527 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 2531: 4) กิจกรรมที่สำคัญของโครงการคือ การอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ทั่วประเทศ

การอบรมผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา นั้น เนื้อหาวิชาที่ถือว่าเป็นแก่นสารที่สำคัญยิ่งส่วนหนึ่ง คือ เรื่อง การวางแผนโรงเรียน ซึ่งมีสาระครอบคลุมในเรื่อง การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล เหตุผลที่กล่าวว่าเนื้อหาในส่วนนี้มีความสำคัญยิ่งก็เพราะว่า การวางแผนเป็นพื้นฐานในการบริหารงานให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด ภายใต้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ดังที่ อุทัย บุญประเสริฐ (2527: 18) ได้กล่าวไว้ว่า

การบริหาร ไม่ว่าจะเป็นการบริหารรูปแบบใด ในองค์การใดก็ตาม ถ้าไม่มีการวางแผนแล้วมักจะประสบปัญหา อุปสรรค และความยุ่งยากในการบริหารอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะขาดการคิดพิจารณาล่วงหน้า ขาดการคาดการณ์ถึงปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต ขาดการเตรียมการสำหรับการทำงานในอนาคต ขาดการเตรียมการใช้กำลังทรัพยากรให้เกิดผลมากที่สุด ดังนั้น ถ้ามีการวางแผนที่ดี-มีประสิทธิภาพ การบริหารตามแผนที่จะช่วยให้เกิดการประหยัดทั้งกำลังคน เงิน เวลา และทรัพยากรอื่น ๆ ช่วยให้การดำเนินงานมีทิศทางที่แน่นอน ดำเนินการได้รวดเร็วมีประสิทธิภาพสูง รู้ขั้นตอนในการดำเนินงานค่อนข้างชัดเจน ช่วยให้การตรวจสอบ ควบคุมคนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้น ผู้บริหารการศึกษาในฐานะที่เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการใช้แผนเป็นเครื่องมือ จึงต้องมีความรู้ ความสามารถในการวางแผน

ซึ่งแนวคิดนี้ตรงกับแนวคิดของสวานิจิตร สุคนธทรัพย์ (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช 2524: 38) ที่กล่าวว่า "ในการพัฒนาโรงเรียน ผู้บริหารจะต้องมีความรู้และทักษะในการวางแผน"

จากความสำคัญของ ความรู้และความสามารถในการวางแผนสำหรับผู้บริหาร ดังที่กล่าว ประกอบกับการดำเนินการโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา ดังที่ได้กล่าว ในตอนต้น ซึ่งได้ดำเนินการอบรม ให้ความรู้ในด้านการบริหาร

โรงเรียนแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ผ่านมาแล้วประมาณ 2 ปี จึงเป็นที่น่าสนใจว่าผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งผ่านการอบรมจากโครงการดังกล่าว ยังคงมีความรู้ในเรื่องการบริหารโรงเรียน โดยเฉพาะในด้านการวางแผนโรงเรียน ซึ่งถือเป็นสาระความรู้ที่สำคัญยิ่งในกระบวนการบริหาร ในระดับมากน้อยเพียงใด โดยในการนี้ได้เลือกกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง เป็นกลุ่มเป้าหมายในการศึกษาคั้งนี้ ทั้งนี้ด้วยพิจารณาเห็นว่า นอกเหนือจากเป็นการตรวจสอบความรู้ของผู้ผ่านการอบรมตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา แล้ว ข้อความรู้นี้ได้ยังคงจะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาระบบการบริหารโรงเรียนในเขตจังหวัดตรัง ซึ่งผู้วิจัยเป็นสมาชิกคนหนึ่งในกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาในเขตจังหวัดนี้ที่จะต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาในโอกาสต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยครั้งนี้จะศึกษา เฉพาะความรู้เกี่ยวกับการวางแผนโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมีขอบเขตเนื้อหาในการตรวจสอบความรู้ในด้านการวางแผนโรงเรียนที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการอบรม ประกอบด้วย

- 1.1 กระบวนการบริหารโรงเรียน
- 1.2 การศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ
- 1.3 การวางแผน
- 1.4 การดำเนินการตามแผน
- 1.5 การประเมินผล

2. ประชากรในการวิจัย คือ ผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง ซึ่งประจำการอยู่ในตำแหน่งในปีการศึกษา 2530-2531 และเป็นผู้ที่ผ่าน

การอบรมผู้บริหารสถานศึกษาตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน ประถมศึกษา
สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งได้
ดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2529

3. การศึกษาความรู้เกี่ยวกับการวางแผนโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษาในงาน
วิจัยฉบับนี้ จะเป็นการอธิบายตามลักษณะตำแหน่งผู้บริหาร อายุ อายุราชการ ประสบการณ์ใน
ตำแหน่งบริหาร วุฒิการศึกษา ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน

คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษา..... หมายถึง ข้าราชการครู ซึ่งดำรงตำแหน่งครูใหญ่
อาจารย์ใหญ่ หรือ ผู้อำนวยการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา
จังหวัดตรัง ที่ผ่านการอบรมผู้บริหารสถานศึกษาตามโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพ
การบริหาร โรงเรียนประถมศึกษา

ความรู้ด้านการวางแผน ..... หมายถึง ความรู้ ความเข้าใจ เรื่องการศึกษา
สภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ การวางแผน การดำเนินการตามแผน และการประเมินผล
ตามคู่มือชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง ในโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียน
ประถมศึกษา สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา
แห่งชาติ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

ผลการวิจัยนี้ จะเป็นประโยชน์ในการนำไปพิจารณาปรับปรุง ส่งเสริมไป
วิธีการให้ความรู้ด้านการวางแผนแก่ผู้บริหารสถานศึกษา ในโอกาสต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ด้านการวางแผน จากเอกสาร-ตำราต่าง ๆ
2. กำหนดกรอบความคิดในการวิจัย
3. สร้างเครื่องมือในการตรวจสอบความรู้ โดยอาศัยกรอบความคิดในเรื่องการวางแผนโรงเรียนตามคู่มือชุดฝึกอบรมด้วยตนเอง ในโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารโรงเรียนประถมศึกษา สำนักงานโครงการรับความช่วยเหลือ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
4. ทดสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือวิจัย แล้วเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการทดสอบความรู้ของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง
5. วิเคราะห์ข้อมูล สรุปผล และจัดทำรายงานการวิจัย

ประชากรในการวิจัย

ประชากร ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดตรัง จำนวน 305 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบทดสอบความรู้เกี่ยวกับการวางแผนโรงเรียนของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยบริหารการทดสอบและเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์ค่าเฉลี่ย เลขคณิต และส่วน เบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนผลการสอบในระดับภาพรวม จำแนกตามตำแหน่งปัจจุบัน อายุจริง อายุราชการ ประสบการณ์ในตำแหน่ง

บริหาร ภูมิการศึกษา ขนาดของโรงเรียน ประสบการณ์การเรียนรู้วิชาวางแผนในสถานศึกษา
 ประสบการณ์ในการร่วมวางแผนระดับจังหวัด อำเภอ ขอบเขตของเนื้อหา และเขตพื้นที่
 การปฏิบัติงาน วิเคราะห์สัดส่วนร้อยละของผู้ผ่านเกณฑ์ความรู้ในระดับต่าง ๆ

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

ลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย เป็นดังนี้

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัยขอบเขต
 ของการวิจัย คำจำกัดความของคำที่ใช้ในการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัยโดยย่อ ประชากรใน
 การวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูลภาวะ
 การวิเคราะห์ข้อมูล และลำดับชั้นในการเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวางแผน

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ